

Број
20
пара

БАЛКАНСКИ РАТ

Број
30
џилдра

УРЕДНИШТВО:
Трг Престолонаследника Александра број 2.

У СЛИЦИ И РЕЧИ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК
ДУШАН МИЛ. ШИЈАЧКИ

Изрази сваке недеље. Ванредно по потреби. — Претплата тромесечно два динара.

Осветници Косова и Сливнице

ПЕШАДИЈСКИ КАПЕТАН
† АЛЕКСАНДАР [ЗАФИРОВИЋ]

водник 3 чете, I. батаљона, II. пука књаза Михаила
Подлегло ратним тегобама пред штипом

ПЕШАДИЈСКИ КАПЕТАН
† МИЛУТИН МИЛОСАВЉЕВИЋ

КОМАНДИР ЧЕТЕ У XI. ПУКУ КАРАЂОРЂА
Славно пао на коти 550.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Краљ Никола својој војсци

— Божићни поздрав —

Никола Краљ Црне Горе упутио је својој храброј војсци на Бадњи дан 1912. ову честитку:

Храбри моји војници!

Дуж цијеле ове бурне и пуне узбуђења јесени под ведрим ми небом стојите, Мој витезови, са оружјем у руци, да ослобођавате што још нисте ослободили, да освојите што освојили нијесте, да домовину проширите донде док право имате проширити је. Ни чести бојеви, ни чести походи, ни зло вријеме, ни труд, ни муке, вашу челичну вољу не ослабише. Пошто витешка рука драге нам браће из Србије поджеже најсјајним пламеном плачуће канђело светога храма Грачанице на Косову, пошто ви великољепно освијетлисте Високе Дечане и Свету Патријаршију за наступајуће Христово Рождество, ви сте ми исто чили данас као и оно јутро кад неустрашиво први завргосте борбу са турском царвином.

Ја се поносим с вама, витезови Моји, јер сам опојен вјером да сте кадри бити још величанственији у могућим искушењима такне ли се ко нашијех права и спори ли нам сјести на огњишта вашијех ђедова и Мојијех предшаственика Немањића, Гребљановића, Бранковића, Балшића и Црнојевића. Сјести на њихов пријеклад, окупити се око њиховијех гробова — то је и наша дужност и наше неоспорно право. За то изгинути било би нам слатко. А доживили се то без изненадних жртава, захвалићемо Богу, па ћемо други Божић по милости његовој славити у миру и тишини у својим домовима, међу својим породицама, свијећама у руци мјесто смртносног оружја, које данас држимо. Сретно вам било Бадње вече Владике Данила, Црногорци Моји! Сретно вам било и ово Рождество Христово које под шаторима славите! Сретни вам српски Бадњаћи, које ову годину под ведрим небом налажете! Кљаз Престолонашљедник и његова браћа Мирко и Петар изручиће вам Мој срдачан поздрав и Мој очински благослов, а Ја и нејач ваша славићемо овамо Божић са милом помишљу на вас и жељом да се овај крвави рат што прије сврши и да нам најсвјежије и најљепше лаворове отуд донесете.

Цетиње 24 децембра 1912.

Никола с. р.

Јуначка смрт војводе Спасе Гарде

— Пред Марковим Прилипом —

На Мукосу су Турци дали први озбиљан отпор бранећи Прилип. После Мукоса долази Присат, па онда улазак наших трупа у Прилип и најзад борба на Бакарном Гумну.

Мукос је велики вис, крш, који је бранило око 10 000 Турака са два топа. С наше стране било је око 90 четника под вођством капетана сада мајора Војина Поповића, затим је било два батаљона војске са седам митраљеза. Међу четницима је био и *Спаса Гарда*, војвода који четује већ 7—8 година.

Било је ужасно хладно. Нападао је дебео слој снега. Предстраже се сукобе предвече, на два три дана пред улазак наше војске у Прилип, и бој се одмах отвори. Наши су кидисали и не знајући колики је непријатељ пред њима. Муку су имали по снегу и мразу. Од седам митраљеза свега су два радила, а пет нису могла, јер их је требало откравити.

Наредише нашим да отступају, да не би гинули у залуд.

Регуларна војска се повуче, али четници наставише борбу до сутра очекујући потпору. Наши се сасвим повукоше, само Спаса Гарда не хтеде. Он је био вољан још да кидише. Стајао је на једној високој стени не обраћајући пажњу на зујање куршума око њега.

Одједном сруши се — куршум га је ударио по сред чела. Остао је на месту мртав

Истога дана наиђе наша војска потисну Турке одатле и отвори бој на Присату.

Спасу Гарду не хтедоше комите да оставе у кршсвима покривеним снегом.

Неколико дана по његовој јуначкој смрти баш кад је био најжешћи бој на Бакарном Гумну четници су на рукама носили тело Спасе Гарде кроз Прилип. Прави ратнички погреб, уз цику пушака, уз звуке труба положено је војводино тело у гроб преко кога су одјекивали фијуци топовских граната.

Један гроб у Прилипу више и једна наша победа више. Четник, који је међу првима заметнуо кавгу за слободу Прилипа сахрањен је у томе месту у часу када су победне војничке трубе објављивале слободу српском Прилипу....

Црногорци осветници Сливнице

пешадијски поручник

† Јован Б. Лопушина

славно пао на великом говедарнику

У крвавој борби која је вођена на Великом Говедарнику, јуначки је погинуо црногорски пешадијски поручник Јован Лопушина.

Храбри Лопушина вршио је тога дана четири јуриша на један положај. Приликом четвртог јуриша, Лопушина је са исуканом сабљом скочио у сред бугарског рова у коме су га Бугари дочекали и свога га исекли.

Покојни Лопушина одликовао се у крвавим борбама око Скадра. Он се показао достојним сином свога оца, сердара Бегана Лопушине, и достојним унуком славног и неумрлог народног јунака Вука Лопушине. За време оба рата био је командир чете. Међу официрима и војницима био је цењен и омиљен. Он је од свих Црногораца цењен као честит и врло храбар официр.

Нека је храброме Лопушини лака српска земља слободне Македоније!

Какав је српски војник

— Братска љубав —

Колико је силна братска љубав, прича један официр, и колико је има код нашег народа, најбоље се види из овога.

Неки од коморџија злоупотребљавали су кола, па су зато пооштрене наредбе за казне.

Једног коморџију ухватише да у колима има два пода, те је тако у пола смањено зачремину кола. Замислите шта је тај коморџија урадио. Код Битоља погинуо му брат. Он је узео његово тело положио у кола, покрио сламом, па преко тога направио још један под, те су кола била врло плитка. Свакога дана коморџија је дизао лажни под и лице свога брата покривао ладним крпама. Хтео је, да од Битоља однесе брата код Ужица и да га тамо сахрани.

Наредише му, да одмах скине леш с кола и да га закопа. Коморџија је послушао — али с тешким срцем.

Требало је да коморџија буде кажњен строго, врло строго, али није се његова погрешка ни достављала, забога, ко би имао срца да казни човека, који преноси леш свога брата.

Сутра дан поред друма дизао се један нов, леп гроб, ту је био сахрањен брат коморџије. Свежа хумка пуна неког зеленила, а чело главе крстача са исписаним именом погинулог ратника.

Шумадијски и Битољски Срби

— Последњи напис † Милослава П. Куртовића, који је писао на сам дан своје смрти. —

Бугарски лист „Блгарија“ донео је под горњим називом у своме броју од 24 септембра један окраћи, невероватни то јест скрз измишљени разговор између једног српског мајора и једног битољског пиљара. Бугарски лист хтео је том врло бледом и штуром измишљотином, тако токорсе да докаже да се шумадинац и битољац нису могли да споразуму.

Противу таквих одвратних тврђења побуниће се сваки пам-тан њ поштен Бугарин од Искра до Варне а камо ли да се не буни сваки Србин.

Ми ћемо тим поводом казати листу „Блгарија“ следеће.

I.

У Битољском српском консулату, службовали су као виши и нижи чиновници Срби који су рођени не само у Шумадији Алексинцу, Београду, Смедереву, Крагујевцу него и Срби из Војводине, Далмације и Црне Горе, Херцеговине, Босне и Берана, па су сви ти људи без изузетка, умели и могли тако красно да се у говору разумеју и са сеоским сга-новништвом око Битоља, да су писали читаве књиге о животу и обичајима битољских Срба

II.

Бугарска држава, међутим, навлаш је гледала да за чиновнике својих трговинских агентстава у Турској поставља људе који су родом из оних страна а само по већој нужди оне који су рођени између Искра и Варне.

Бугарски Велешко-Дебарски Митрополит добио је 1899 године од Бугарске Владе за свог секретара човека који је рођен био између Искра и Варне, Велешки народ није тада у Митрополији ни прилазио секретару. Сваки је тражио да говори с митрополитом јер секретаров говор не разуме. То нам је још онда казивао главом млади и вредни и имућни велешки трговац г. Војницарев који је школован у бугарским школама, које је бугарска држава имала у Солуну.

Господину Војницареву име је Милан. Кад смо га упитали били зашто му је то име дато, он је рекао: зато што су симпатије у душама нашим за Србију, сви смо ми у истини чисти Срби, Срби су и у Ћустендилу и у Самокову. Сви Шопови нису ништа друго до Срби. Српско је до река Искра и Месте.

Господин Војницарев сетиће се тога разговора. Он је вођен у трпезарији руског консулата. Надамо се да ће га он и сада и то јавно радо поновити.

III.

Кад је један Бугарин из Трнова, разговарао са попадијом старијега попа, бугарашкога села Љубанца код Скопља, попадија му је одговорила. Опрошћавајте господине, ми не зборимо и не разбирамо бугарски,

То је било године 1901 у присуству руског новинара господина Амфитеатрова.

IV.

У ужичком округу постоји село Поникве. Истоимено село постоји и у Брегалничком крају.

Код Дубровника има село Сливница. Под тим именом постоји и село у Србији под Бугарском (садашња западна Бугарска)... Таквих је примера безброј.

У Ужичком округу, они конопи што се спуштају с обе стране товарног седла (самара) зову се праћице. Тако се ти конопи зову и свуда по јужним и југоисточним српским земљама које би Бугари без икаква права хтели да присвоје.

Нека Бугари упамте једном да је српско до Искра и Месте.

За овај мах нека је ово одговора доста занесеном листу „Блгарија“.

Дрински

Наше топџије

— Успех мајора Лазара Лазивића —

Један учесник у борбама под Једреном прича нам о једном ванредном успеху наше артиљерије, што га је лично постигао артиљериски мајор Лазар Лазивић, ово:

Око нас су прскали мерзери и хаубице, кад од један пуг се појави у бок наших положаја једна турска хаубичка батерија и поче пакленом ватром тући наше положаје. На њу отвори ватру једна тешка батерија, но није је могла пронаћи. Капетан Лазивић замолио је команданта дивизиона, преко телефона, да му дозволи да једним топом проба ту непријатељску батерију. Командант му одговори да нема наређења а и далеко је те неће је моћи добацити. Капетан га наново замоли да проба на своју одговорност и командант му одобри. Капетан Лазивић сигуран у себе помоћу зву-

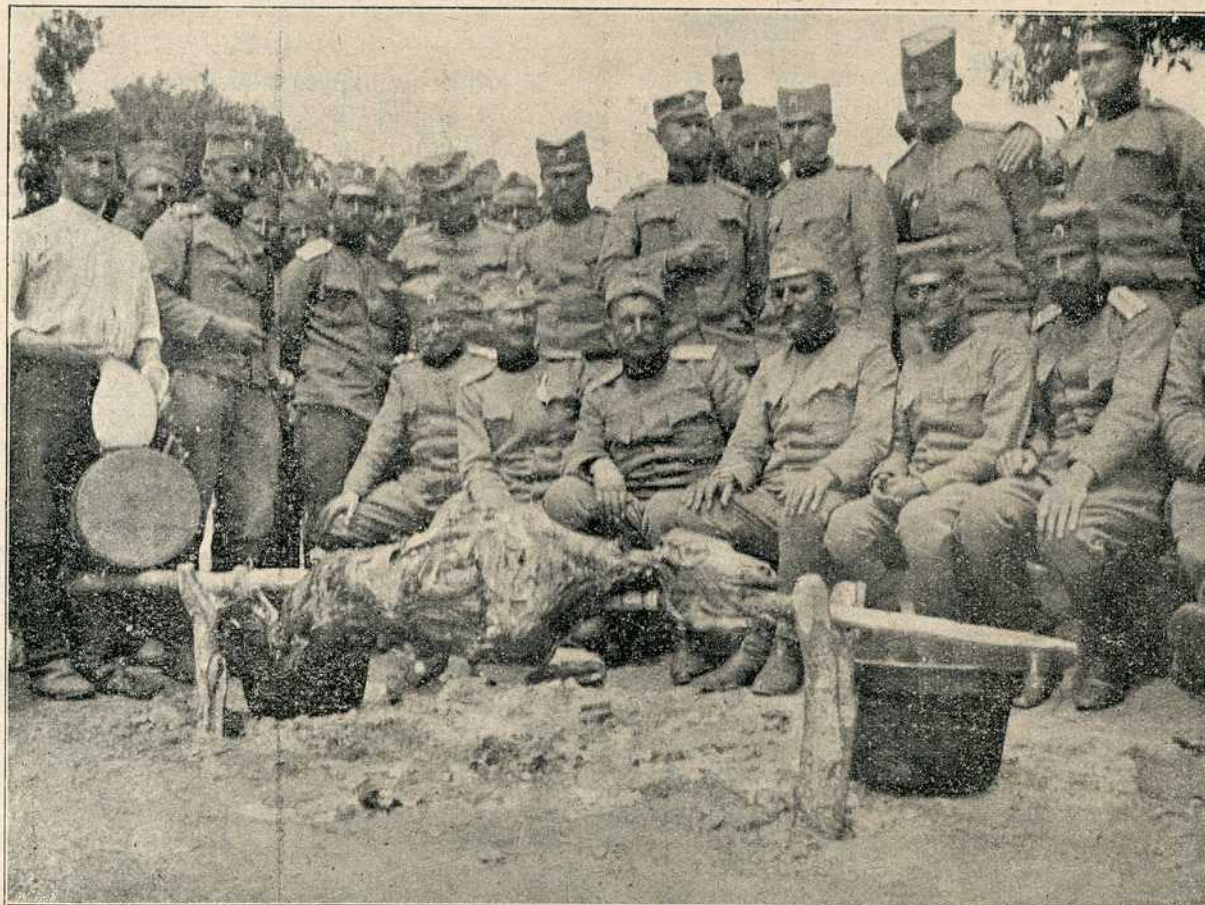
ка одмери даљину 6200 мет. и разорним зрнима почне гађати ту турску батерију. Сви смо имали дурбинџе и са нестрпљењем чекали шта ће бити. — Тај моменат ми очевидци никад нећемо заборавити кад видосмо како се по ваздуху на турском положају разлетеше ноге и руке. Са седам метка уништена је сва батерија. Одушевљење је међ нама било неописано и капетан на мах поста наша симпатија и наша дика. Командант му је најсрдачније честитао. Српски и бугарски официри у највећем одушевљењу су му честитали а пешадиски официри и војници су му још благодарили што их је спасио турске ватре.

Са задовољством бележимо овај лепи успех већ прослављене наше артиљерије, која ће се још више славити док јој је оваквих официра какав је сада мајор Лазивић чију смо слику донели на страни 315, и његови другови.

КОСОВСКИ ОСВЕТНИЦИ

ПЕШАДИЈСКИ КАПЕТАН ПРВЕ КЛАСЕ
† СРЕДОЈЕ ЦВЕТКОВИЋ
СЛАВНО ПАО НА СКАДРУ.

Са бојнога поља: српска војска прославља на Међезу код Криве Паланке закључење српско-бугарског мира

Без мало пуну годину дана провела је српска војска на бојном пољу увек спремна да гине за Србинове идеале. Свакодневна служба у којој су сваког момента могли главом платити своју љубав према Отаџбини у многонема их је изнурила, па су сви радосно поздравили дан када је срећно и по нас успешно закључен мир са Бугарима. Одбацили су пушке и оштре сабље, дигли мртве страже и предстраже окупали се у једно коло, (на ражањ бацили младу јуницу, спремили бардаке вина, да после десет месеци ратних напора један дан проведу без опрезе, комотно и распојасо, јер непријатељ им није више на прагу, пошто су га храброшћу својом сатерали у мишију рупу.

Српске жртве за Бугаре

— Осветници Марицке погибије —

РЕЗЕРВНИ ПЕШАДРСКИ ПОТПОРУЧНИК

† Радован Л. Павловић

Под зидинама тврдога Једрена подлегао је ратним тежбама млади учитељ Рада Л. Павловић 18. новембра 1912. године, у цвету младости у 20 години. По свршетку учитељске школе Рада је одмах ступио у војску и одслужио свој рок у коњици, у којој је произведен, по положеном испиту за резервног потпоручника. Пред рат је преведен у пешадију, а у рат је пошао као водник у 7. пуку другог позива. Био је одушевљен млад националиста, који је свесно и задовољно положио свој живот за величину и част Отаџбине.

КОЊИЧКИ КАПЕТАН ПРВЕ КЛАСЕ

† Љубомир Милић

У селу Каракасуму, под бедемима Једрена, у којима су први ушли војници његови, напрасно је 27. децембра 1912. године преминуо, под теретом ратних мука, коњички капетан Љубомир Милић, командир ескадрона у тимочком коњичком пуку првог позива. По гробу је у Каракасуму код грчке цркве. Био је одличан официр и примеран старешина, те је од војника и другова искрено ожаљен.

Слава им!

Жртве своје дужности

— На брани Отаџбине пала интелигенција —

† Милутин П. Татић, адвокат

РЕЗЕРВНИ СУДСКИ КАПЕТАН

Хиљаде вредних и одушевљених српских бораца оставили су кости своје у Старој Србији, Македонији, на Једренима и у Тракији, заложивши свој живот, да ослободе своју заробљену браћу. Стотине рањених не преболеше тешке ране ни у кругу своје миле породице која је чинила све да их извиди. Па и они, које је смртоносно оружје у рату поштедело, враћајући се кући заражени опасним болестима умиру, као жртве свете и благородне идеје ослобођавања своје заробљене браће.

Жртвом те идеје, постао је и Милутин П. Татић, адвокат из Београда, који се преболан вратио из Битоља, да тешко намучен испусти своју племениту душу, под кровом своје куће 19. децембра 1912., у 38. години.

Пок. Милутин био је веома симпатичан човек, кога је волео сваки ко год га је познавао. Одан друг, веран пријатељ, добар човек Милутин Татић је био омиљен у свима круговима у којима се кретао и смрт овог гостољубивог и племенитог човека искрено се коснула срца небројених његових знанаца.

Губитак је ненакнадан и породици и друштву. Једина утеха ожалостљивима је помисао да се за ово годину затворио гроб над неколиким хиљадама српских

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Из живота заробљеника: Заробљени бугарски војници у београдскоме граду примају ручак.

У борбама с Бугарима ми смо заробили велики број њихових војника, нарочито из 13. и 26 пука њихове најбоље Рилске дивизије, која је била у саставу четврте бугарске Ковачевљеве армије. Ови су војници извршили мучки напад ноћу између 16 и 17 јуна, али када су пали ропства наши су са њима врло човечно поступали, испољавајући и ту величину душе српског народа, који је у овим ратовима истакао све своје врлине, као неустрашимо храбар ратник, који смрт презире и не боји је се и као душеван човек према побеђеном противнику, у коме више није гледао непријатеља но — човека, у чијој је несрећи саучествовао. Наша слика представља живот заробљеника у београдскоме граду, из кога су отишли с хвалом на уснама за човекољубље и хуманост српску.

синова у најбољим годинама и да је пок Татић умро пошто је послужио својој Отаџбини и пошто је видео Србију онакву какву је нисмо видели 500 година.

† Д-р. Благоје Николић

САНИТЕТСКИ ПУКОВНИК

Ратне тегобе лишиле су српску војску и овог одличног санитетског официра, који је, и ако слаб, ревносно вршио своју тешку дужност док под силним теретом и сам није пао, да му више није било помоћи. Све сен своје дужности и веран својој лекарској заклетви др Благоје је у почетку српско турскога рата корисно послужио Отаџбини и оним њеним синовима јунацима, који су у крвавим борбама допали рана. Напорна служба га је изнурила, његово нежно здравље је урнисано, али се он на све то није освртао док га немилосрдна смрт није готово напрасно покосила.

† Д-р Стеван Матић

САНИТЕТСКИ ПОТПУКОВНИК

Пошто је извржао све штрпаце првога рата напрасно је у Зајечару 4. јануара 1913. преминуо санитетски потпуковник *д-р Стеван Матић*, чије је тело пренето и сахрањено у Београду. Био је спреман и савесан лекар, чија смрт значи осетан губитак.

† Милутин Ценић, адвокат

Јаголински адвокат *Милутин Ценић*, који је као војни обвезник учествовао у походу прве армије чак до Битоља, подлегао је ратним тегобама и 13. новембра преминуо у Битољу, где је и погребен. Пок. Милутин био је од млађих школованих људи, који су искрено предани националној идеји, за коју је и свој млади живот положио.

Слави им!

Учитељи јунаци

— Живот за Српство —

РЕЗЕРВНИ НАРЕДНИК † Петар Пешић

Првога дана борбе на Битољу јуначком смрћу пао је, 4 новембра 1912. године одлични учитељ из Смедана, резервни пешадијски наредник *Петар Пешић*, водник у II пешадијском пуку другога позива Недићеве моравске дивизије. Пешић је учествовао у борби на Мердарима, где је његов цук потиснуо Арнауце, одликовао се у битци код Кичева, одакле је, издржавши све тегобе једног величанственог и тешког војнога похода стигао на Битољ, где је смело, херојски вршио свој задатак и смрћу јунака пао од турске грапаге уочи дана када је дефинитивно уништена она турска армија, која

је оперисала противу Срба. Пао је у 35 години, после петнаест година одличне учитељске службе, оставивши уцвелењу супругу и небринуту сирочад, да се попосе гробом и диче успоменом свога друга и родитеља. Пок. Пешић био је одличан ђак учитељске школе, способан учитељ, вредан јавни радник, примеран грађанин, одличан родољуб, који је свесно свој живот дао за велику идеју.

РЕЗЕРВНИ НАРЕДНИК † Александар Михајловић

Српско-бугарски рат стао је Србију и српски народ огромних и тешких губутака. Масу најидеалнијих и најинтелигентнијих људи изгубила је Србија. У те ненакнадиме губитке наше, пада и херојска смрт идеалног Александра — Аце Р. Михајловића, учитеља из Рогојевца, који је био тешко рањен у борбу од 18 јуна на Овчем Пољу, а 19 јуна 1913 умро у Скопљу од за добивених рана.

Александар је учитељавао свега 2 године: у Новом Милановцу и последњи пут у Рогојевцу. У ђачкој чети га је затекла мобилизација и пошао је у рат да се бори против Турака за величину и уједињење Српства. Отишао је да се бори за идеју национализма чији је он био убеђени пропагатор. Његова смрт је страшан пораз за његове честите родитеље, који су у Аци гледали идеал свога живота и остварен сан својих родитељских жеља.

Као учитељ Аца је спадао у ред најодличнијих учитеља, какви су Србији у ово време били најпотребнији. Још прве године свога учитељавања издао је у друштву са једним другом књигу: „Нови Предавач“, која садржи велики број обрађених предавања и из свих наставних предмета, који се предају у основној школи. Превео је чувено педагошко дело Скворцова „Записи из педагогике“. Сем тога све до смрти је радио на нашим педагошким листовима.

Аца ће вечито живети у сећању свију оних који цене жртве за Отаџбину.

Из опсаде Скадра

Генерал Петар Војовић, командант српског Преткоморског Кора и Всад Паша
Топтани главни командант Скадра, са српским, црногорским и турским
официрима после предаје Скадра

Како јунак умире

— Србин се не боји смрти —

Пред Кумановом борба ужасна, Миша Стојковић, поручник командир 4 чете, 2. батаљона, 7. пука Краља Петра (слика на 44 страни) са сабљом у руци соколи своје војнике, који су полегали и осули плотуне на непријатеља. Миша шета поред војника, посматра догледом непријатеља и издаје заповести. Одређује даљину, положај, храбри своје људе. Војници му говоре:

— Лезите г. поручниче, погинућете.

— Пали! одговори поручник.

— Склони се, пашћеш, говоре му другови.

— Војници, ви сте Срби, покажите се сад шта вредите, одговара на то јунак. Ни молбе ни преклињања не помогаше. Храбри поручник остаде стојећи, а око њега зујаху куршуми и гранате.

— Храбро, храбро, узвикну он мирно и у том тренутку кроз ваздух жалосно зафијука једна граната, не распшта се, него онако цела удари поручника у котлац — глава му одлете. Војници видеше тело поручника без главе, како са занија мало и сруши се. Витез је погинуо са сабљом у руци.

— Поручник паде, јуриш, ура, повикаше војници.

Осветници Косова и Сливнице

ПЕШАДИЈСКИ МАЈОР

† Станко Главашевић

Мајор Станко од како је поносио се својим пореклом и дично својим прадедом Станојем Главашем, а како је првога дана ступио у борбу трудио се, да буде достојан праунук великога Станоја и био је јунак, који је са осмехом на уснама и правим душевним задовољством јурио тамо, где је смрт најнемилосрдније косила. Тако се као командир 2. чете, 1. батаљона, 4. пешадијскога пука Стевана Немање, као јунак истакао на Куманову, Прилипу, Бакарном Гумну, и на Битољу као и у свима борбама с Бугарима. Јунаку који је прошао толике окршаје не би суђено, да падне на крвавом огранку од непријатељске пушке или тона, но паде као жртве несрећне колере, којој је подлегао 3. јула 1913. у 43 години свога честитог живота. Пок. мајор Главашевић је за показано јунаштво пред непријатељем за први рат одликован златном медаљом за храброст и награђен мајорским чином. У рату с Бугарима потпуно је оправдао ово одликовање. Оставља поред друге родбине, неутешну удовицу Драгу, која се настанила у Велесу, да чува гроб свога незаборављенога војна чијим се именом може поносити.

ПЕШАДИЈСКИ МАЈОР

† Софроније Илићкић

Приликом мучког напада арнаутских хорда, уочи објаве рата, на Мердарима, тешко је рањен пешадијски капетан Софроније Илићкић, ађутант команданта другог пешадијског пука другог позива. Мучки нападнут трећи пук се нашао у тешкој ситуацији, те му је хитно послат у појачане други пук. Капетан Софроније у одсудином часу излетео је са једним јачим одељењем испред саме мрдарске карауле, који је простор био обасут пакленом турском пешадијском ватром. Извођењем тога одељења на тај положај и отварањем паклене брзе паљбе са наше стране Софроније је успео да одбије и последњи покушај турски-арнаутски, али је том приликом тешко рањен. Од те ране је умро 26 фебруара 1913. у Бечу, пренешен је и сахра-

њен у Београду на Новом Гробљу са свима војним частима.

У знак пажње према јунаку, који је свој живот положио за своју Отаџбину у Бечу су овом нашем мекларском јунаку указали све оне почести, који би указали своје јунаку. На спроводу био је и почасни одред војске, а сва бечка јавност топло је ожалила смрт нашега јунака, чији су хероизам истицали за пример својима.

За показану храброст и постигнути успех капетан Софроније је био награђен мајорским чином.

Слава јунаку!

ПЕШАДИЈСКИ МАЈОР

† **Јордан Миловановић**

Славно пао на Грленским положајима.

Ниш је у оба рата поднео тешке жртве. Многи његови најбољи синови оставили су своје кости по македонским пољима и горама, да ослобођењем неослобођенога Српства одуже свој дуг према онима, који су њих и њихов родни крај ослободили од турскога јарма. Млади мајор Јордан једна је од скупоцених жртава града Ниша. Он рођен Нишлија срећан је био када је пошао на непријатеља као командир својих Нишлија, треће чете, трећег батаљона, II пука Књаза Михаила. У српско-турском рату учествовао је доносећи славу и победу српскога оружја у борбама на Куманову, Крстацу, Прилипу и Битољу, а у српско-бугарском рату одликовао се у борбама на Коти 650 17. и 18. јуна. При јуришу на Грленске положаје 10. јуна славно је као јунак пао код Царева Села, у 34. години. На месту своје погибије био је и погребен, а после три месеца породица га је пренела у Ниш и ту је у свом родном месту свечано покопан. Пок. мајор Јордан свршио је 6 разреда гимназије у Нишу, а у Војску је Академију ступио 1898. године са 31. класом. Од 112 другова био је 27 у рангу, дакле међу најбољима. Од класних му другова, с којима је 23. јула 1900. постао потпоручник погинули су: капетан Богдан Анђелковић на Куманову и мајори Војислав Туфегџић, Антоније Славуј и Божидар Стојковић и капетан Душан Ђорђевић у рату с Бугарима. Мајор Јордан као одличан ђак био је и одличан официр, у служби врло тачан. Као старешина умео је код својих војника да улије и респекта и љубави, те су га војници ожалили, као свога најрођенијег.

У први рат је ступио као капетан прве класе и за показане успехе награђен је чином мајора.

За собом је оставио стару мајку, сестру и супругу.

ПЕШАДИЈСКИ КАПЕТАН ПРВЕ КЛАСЕ

† **Милутин Милосављевић**

Славно пао на Коти 550.

Храбри син поносне Шумадије, капетан Милосављевић предводећи шумадијске јунаке из XI пука Карађорђевог славно је пао у крвавом окршају с Бугарима на Коти 550., где је вођена очајничка борба, која је благодарених жртвама и неустрашимости официра и војника, решена у корист нашу, што је било увод у коначну нашу победу над Бугарима. Поред мајора Туфегџића, капетана Душана Ђорђевића и небројених других знаних и незнатих јунака сложио је ту своје кости као прави јунак и капетан Милутин.

ПЕШАДИЈСКИ КАПЕТАН ПРВЕ КЛАСЕ

† **Мојсило Мурић**

КОМАНДАНТ 2. БАТАЉОНА, 14. ПУКА, ДРУГОГА ПОЗИВА.

Приређујући мучки препад Бугари су били свој главни напад уперили на тимочку дивизију другог позива код Криволака, да би се што пре дочекали Прилипа, Битоља, и Охрида. Ова дивизија имала је да одржи силан напад бугарски и она је, и ако по цену стра-

ховитих жртава, сузбила бугарску бујицу и покварила све планове бугарског Главног Квартира. Првог дана мучког напада у страховитој борби јуначки је пао, 17. јуна, на челу свога батаљона храбри капетан Мојсило Мурић. Он је тешко рањен пао на Пепелишту. Његов наредник Милован Ивановић, излажући свој живот погibeљи, изнео је тешко рањена командира из највеће ватре. Капетан Мурић је пренет у Ниш, али су ране биле тако тешке, да му није било спаса и он је 20. јуна предао свој племенити дух Богу. Његова си-рочад могу се поносити гробом свога оца-јунака.

Слава славно палима!

РЕЗЕРВНИ ПЕШАДИЈСКИ КАПЕТАН

Риста Ристић

КОМАНДАНТ 2. ЧЕТЕ, 1. БАТАЉОНА, 7. ПУКА, II ПОЗИВА

Пошао је у рат као потпоручник и водник. Свесан своје дужности и задатка српске војске он је био један од најбољих резервних официра. Награда му није изостала. За храброст и способност у рату с Турцима, који је он провео под Једреном, добио је команду над четом, унапређен је са два чина, за поручника и капетана друге класе и одликован је златном медаљом. У рату с Бугарима дало му се још више прилике, да покаже своју вредност и личну храброст. Он је био храбар до безумља, и по оцени свих војника био је част свога пука у коме није било бољег ни активног официра. Предложен је за највеће војничко одликовање Карађорђеву звезду с мачевима и — треће унапређење.

МАЈОР † Софроније Клинич
Славно пао на Мердарима.

МАЈОР † Станко Главашевић
Подлего колери 3 јула у Велесу.

КАПЕТАН † Милован Стојадиновић
Славно пао пр'д Штипом 17. јуна.

КАПЕТАН † Мирослав Мурић
Славно пао на Пепешишту

МАЈОР † **Јордан Миловановић**
 Славно пао 10. јула на Грленским положајима.

МАЈОР † **Никола Ј. Томић**
 Славно пао 2. јула на Плочи.

ПОРУЧНИК † **Теофило Викторовић**
 Славно пао у борби с Арнаутима.

ПОТПОРУЧНИК † **Наум Стојановић**
 Славно пао 8. јула на Грленским положајима.

На коту 550.

— Бугарски покушај да се пробије српско лево крило. — Пораз бугарске Рилске Дивизије. — На разбојишту. —

Густендилско штипске кљеште бугарске армије и мале су задатак да изманеврују овче пољско бојиште са његовим левокрилним веома јаким положајима на Црном Врху. Кочанска група армије генерала Ковачева (7. Рилска Дивизија) упућена је била баш на сами Црни Врх, чијим би се падом запретило готово целом левом крилу овче-пољског бојишта.

Ради успешнијег извршења овог плана. Бугари су, пред мучки напад 17. јуна, упутили за напад две колоне. Десна, јача колона, ишла је преко Рајчанског Рида и Злетовске Реке на Дренек, положај пред самим Црним Врхом, Друга, слабија, ишла је на коту 550. одличан почетни положај на крајњем левом крилу Овчег Поља, положај чији би пад повлачио пад многих других положаја све до коте 1000, која је готово у позадини Црном Врху.

Десна колона требала је, фронталним нападом, да демонстрира пред Црним Врхом, после заузећа Дренека. Лева колона је, међутим, имала важнији задатак, освајањем коте 550 она је имала да загрози крилима у позадини црновршких положаја.

Уочи 17. јуна, на овим нашим положајима била је једна пешачка дивизија (Црни Врх) и коњичка дивизија са славим деловима још једне дивизије (кота 550—к. 650). Снага веома слаба за ове положаје.

16. јуни показао је да су мирољубиве изјаве бугарске владе само требала да маскирају злочин бугарске војске: препад. ноћу 17. јуна. Несравњено јача бугарска снага заузела је после кратке али упорне борбе коту 550. Али је одлично држање коњице приморало Бугаре ипак да се зауставе. Десна колона бугарска истовремено је прешла Злетовску Реку и заузела важан положај Дренек.

18. јуни је требао надирањем њихове леве колоне да припреми енергичан напад на Црни Врх и — његов пад. Али брза и јака појачања, упућена коњичкој дивизији, зауставила су још у почетку остварење тога плана. Шумадијска дивизија која се налазила на положајима Чука—Асиновци—Кокосињево гурнута је напред. да заустави мучки и лукав поход 7. Рилске Дивизије. Три пука су бачена на Црни Врх пред Дренеком, а један пук је послат да смени наше трупе на положајима пред котом 550.

После форсираног марша, пук је у мрклу ноћ извршио смену. И ноћ, проведена у непосредној близини непријатеља и у журном припремању, наговештавала је страшну борбу.

Сама зора би поздрављена једном топова. Лево од нас, онамо на Дренеку и испред њега, одједанпут закрља. заклуча врело страховите пушчане и митраљеске палбе. То су три наша пука енергично полазила на високи, камени Дренек, који су Бугари посели са 6 батаљона пешадије и 3 батерије топова. Убрзо одјекну и код нас палба. Наши стрељачки стројеви излазе из својих ровова и полазе у напад.

Кота 550 представља као једну купу чији су бочкови доста одсечени. Предња страна је једино блага низбрдица у дужини око 800 метара, готово без иједног мртвог угла или каквог било бољег заклона од метка. Једину корист пружало је засејано жито, као заклон од ока.

Сам врх купе утврдили су и посели Бугари са 4 батаљона 13. и 26. пука, 4 митраљеза и 2 пољске и 1 брдском батеријом. Поред тога, положај је брањен и бугарском артиљеријом са Дренека.

Све ове чињенице потпомагале су подржавале њихово најупорније држање и силно ометале наступање наше пешадије. Две наше коњичке и једна артиљери-

ска батерија тукле су нападни положај добро. Ено четири беле капице од шрапнела већ се распрснуше на доброј висини пред самим њиховим ровом... Из рова се диже гомила и покушава да бежи од паклене ватре... Али је револвери официра убрзо враћају на старо место, међу погинуле, раздробљене другове.

9 часова пре подне. Померање наше једва је приметно. Силна пешадијска и артиљеријска ватра јако проређују редове. Одмичу лагано многи рањеници... Остају у зреломе житу зрели животи палих синова храбрих шумадинаца... Паде капетан Душан Борђевић... Неостаје за увек капетана Милутина Милосављевића, митраљез готово закла мајора Туђегића. Ипак, дачека је и помисао на неуспех. Све је прожето једним духом и једном мишљу о неминовној победи верности над вероломством, правде над неправдом, херојства над подлошћу и кукавичлуком.

Сваки је свесан важности победе у првој борби. Све је напрегло своје силе. Ено команданта батаљона, ено команданта пука где под плушком челичних зрна стоје у средини својих стројева. И полако, али истрајно наши стројеви иду све ближе непријатељу. Митраљежи нам особито помажу. Бачени на лево крило, они страшном ватром просто засипају све пред собом. И док сваки њихов реденик ућуткује по један непријатељски ред, наша маса све ближе и ближе прилази премореним грудима Фердинандових солдата.

Мало по мало, осећала се надмоћност наше ватре. Али њихово лево крило још се упорно држи: њихова артиљерија, особито артиљерија са Дренека, одлично туче овај правац.. Резерве се бацају у борбу, али се мало осећа прилив свежих снага.

И Бугарима пристижу нове снаге. Ватра се пење до усијаности цеви. Долазе критични моменти. Један ескадрон коњице долази у појачање. Осећа се близина решења кризе..

Одједанпут, шта је? Артиљеријска ватра нешто ослаби. Зар сад? Громки батеријски плотун отуд негде с десног бока загрме. За момент замукну цело бојиште. Сваки осети његову моћну интервенцију. Али чија је батерија? Да није бугарска? Није, није! Ено гледај, коме шрапнели носе поздрав. „Наша је! наша је!“ сви ма слете радосни узвик.

Заузевши управо бочни положај према коту 550, она је под своју ужасну ватру ставила цео бугарски положај. Цео врх купе налази се у диму од њених шрапнела. Сви на обе стране ћуге: сад она узима своју моћну реч. Само пешадија својом брзом, најбржом ватром сваљује непријатељске лесе, подигнуте из ровова у бегство..

И само још један батеријски плотун, само још једна брза пешачка и митраљеска ватра и.. једно снажно »Ура а!« понесе успламтелу масу. Престаше топовски плотуни. Сад има реч пешак: само се бугарска пушка чује..

На врху купе, осветљене повечерњим сунцем, беласају се оштри бајонети, умрљани крвљу јучерањих савезника. Секунд, два, три... и наших нестале с оне стране врха.. Још само кратка брза палба и на крвавом разбојишту — мир, прекидан једино самртничким ропцем тешких рањеника и плачним молбама бугарских рањеника за поштеду.

Знају бедници, своје злочине с нашим рањеницима на томе истом месту, и моле за поштеду. И сви су поштеђени. Јер српски војник увек је свестан момента, који чини од непријатеља само немоћног човека. Остава он сам своју пушку, којом је до малопре сејао смрт и вади свој, може бити, једини завој за рану свога небрата, који га је мало раније дочекао оштрим бајонетом у своме рову..

*
Кота 550. представљала је право крваво разбојиште. Стотине раскиданих и онакажених лешева лежало

је на све стране. Мештани, који су сејали ово узрело жито, нису се надали да ће жети и у сноплѣ везивати бугарске војнике.

Једноме је глава смрвљена, другоме су ребра помљена, трећег је формално заклао или пресекао митраљез, четврти лежи као да спава: зрно му је про- свирало кроз срце. Онде видите рањеног у обе ноге, пошао је на превијалиште, али га је куглица шрапнелска, ударом у кичму, зауставила на његовом путу.

Шта је ово? Окрећете се лево, десно, свуда видите: чучи у рову мртав бугарски војник, ударен шрапнелом у главу, грчевито стегао пушку, а око ножа на њој стоји завезан бели пешкирић или прљаво марамче. Да ли су бодници хтели предају, или су то хијенски мамци крвожедних Бугара?

Баш на овоме месту, за време највеће борбе, отиснуо се из њиховог рова један очајник бегући ка нама. Ватра с обе стране, наше и њихове, учинила је брзо крај његовом очајном кораку. Гледао сам га сад после борбе. Лежи бедник без пушке и фишеклија. Метак га је ударио у главу и капу му одбацио. У капи пуно писама. Родом је из околине Дупнице; писма су била пуна бола за њиме, кога већ десет месеци не притискоше груди мајчине..

Било је, разуме се, честих злоупотреба са белом заставом. Зато би нам можда само ова онемела уста могла рећи истину о њиховом знојавом пешкирићу на гаравом бајонету...

Заробили смо целу пољску батерију са свом за-прегом и митраљеско оглење са командирима и по-слугом. Све је било готво да и они побегну. Може бити, секунди су решили... Истовремено са командом њихова командира „Н. пред!“ чула се јача и силнија команда српске коњице: „Стој!“ „Предајте се!“

И стали су. Разумели су боље српски него бугар-ски. Сјахали су.

Сунце је већ на зиходу. Још мало па ће се сакри-ти иза градишких положаја и далеког Карадага. Умор-ни, знојави војници, седе по кравом камењу, усред гомила мртвих и рањених.

Слаби вечерњи зраци сунца заре њихова свечана, препланута лица. Не говори нико ништа. Све је дубо-ко погружено. Само се неми поглед отео пут краво-га сунца, по дугој падини брда засејаног узрелим жи-том и палим знамим и незнамим херојима.

Хладни вечерњи поветарац дуне по каткад оз-до, доносећи испрекидане тонове погребне песме пош-Манојла који, тамо доле, журно опева пал: „на брани Огечества својего“. Сан нечујно слета на уморна тела. И ту, поред вечно заспалих, спава српски војник, сне-вајући сутрашње победе, сутрашњу славу.

Градац, 19. јула 1919.

Љ. Н. М.

Примери чојства и јунаштва

— Из борбе с Арнаутима —
Јунаштво наших стражара

Батаљон XX. пешадијског пука водио је 12. септем-бра целог дана борбу с Арнаутима и пред ноћ по наре-ђењу одсупио на положај ближе Гостивару, одакле су већ пристизала појачања из 12. пешадијског пука „Ца-ра Лазара“.

Како неколико наших војника, који су били на стра-жи, нису добили наређење за одступање, — то су остали на својим местима, и кад су Арнаути заузели положај, о-ни се сакрију у шуму, одакле су посматрали и слушали шта Арнаути раде и говоре. Кад су се Арнаути поред ватре разузрили и разбашкарили, приђу двојица од на-ших војника са бомбама у руди једној групи Арнаута и баце бомбе у сред гомиле. Десетак Арнаута разнесу у ко-маде, а страховити пуцањ бомбе направио је дармар на целом арнаутском положају.

Што је интересантно и за похвалу, ови наши јуна-ци нису опет одступили већ су се повукли у шуму и у њој провели ноћ између 12. и 13. и тек када смо 14 зау-вели положај, ови су дошли у своју чету, причајући сво-јим друговима како су се провели у арнаутској средини.

Живот за официра

У жестокој борби с Арнаутима, коју је 12. септембра водила друга чета 1. батаљона XX пука, на положају 4 сата југо-западно од Гостивара, буде опасно рањен коман-дир те чете, пешадијски капетан Миленко Миљковић.

Како су Арнаути били на 30 до 40 метара далеко, постојала је опасност да рањеног капетана Миљковића ухвате и измрцваре. Али храбри, неустрашими, одани и снажни редов те чете *Љубомир Вукосављевић*, не жале-ћи ни мало свој живот и жртвујући се за свог командира, кроз кишу арнатских куршума, дође до свог командира, узме га и однесе далеко ван сваке опасности од Арнаута. Тиме је *Љубомир* капетану Миљковићу спасао живот а ср-пској воједи врло валаног и храброг официра, а себе ста-вио у ред хероја, чије ће се име увек с хвалом спо-мињати.

Косовски осветници

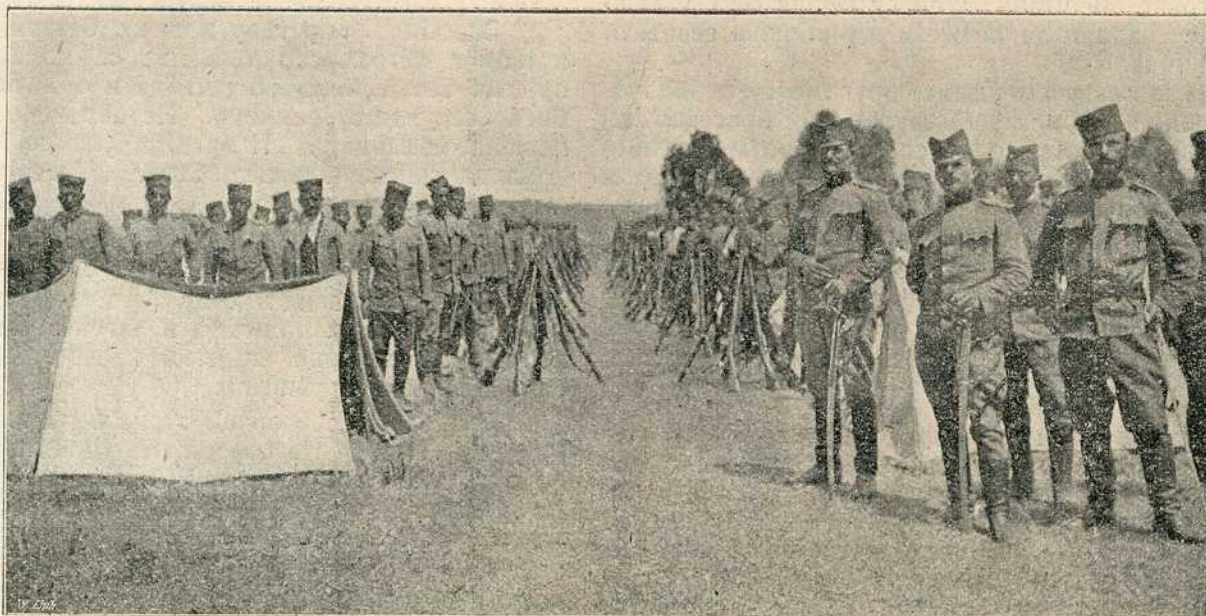

РЕЗЕРВНИ ПЕШАДИЈСКИ НАРЕДНИК

† **Милан Н. Поповић**

ВОДНИК У ПУ ПУКУ ПРВОГА ПОЗИВА

Разборити сељак, одличан пригреднак који је сво-јим животом и радом служио за пример целој Лужници Поповић се показао и као одличан војник и неустраши-мо храбар ратник. На челу храбрих Пироћана особито се истакао на Куманову, а на Битољу је све задивио својим јунаштвом, али је ту и пао славно. Он је син народнога посланика Николе Поповића из Великог Бо-њинца. Никола је поред сина, који је био понос и сва нада његова, изгубио у рату с Бугарима и рођена бра-та, резервнога потпоручника, учитеља *Јордана* чију ће-мо слику донети у идућем броју.

Са бојнога поља: Једна чета у биваку на граници.

Наша слика представља бивак једне храбре наше чете, која се у овом рату јуначки понела и непријатељу много јада задала. То је 2. чета, 4. батаљона 6. тимочког прекобројнога пука са својим одличним командиром, резервним поручником Михаилом М. Протићем. Ова чета са својим командиром и водницима, особито се одликовала у борби на Царичином Вису и Плочи код Власине. Ту је командир поручник Протић приликом јуриша био на два места рањен и као такав, без својих водника (на овој слици лево и десно од њега), који су већ били избачени из строја одржао команду до налета ножем, када је био пао погођен у десну ногу. Својом иницијативом предузео је јуриш на Плочу и тако повукао целу дивизију, те је Плоча за трен ока пала у наше руке.

ОСВЕТНИЦИ КОСОВА И СЛИВНИЦЕ

коњички потпоручник
† Лука М. Антић

У опису борбе на Вито Коло и Дукату (стр. 487) изнели смо херојско држање наших коњаника. Ту је јуначки пао и потпоручник Лука 9. јула. Лука је произведен у чин коњичког потпоручника 1. септембра 1912 год. У свима бојевима српско-турског рата, пок. Лука је показивао права чуда од јунаштва зашта је одликован златном медаљом за храброст. У борби противу Бугара, излагао се свима могућим опасностима. Храбро је погинуо 9. јула. Погођен посред чела, пао је мртав на земљу, са узвиком: „Напред јунаци“. Слава му!

ПЕШАДРЈСКИ КАПЕТАН ПРВЕ КЛАСЕ
† Захарија Марковић
СЛАВНО ПАО НА МЕРДАРИМА

На Мердарима, где су дивље арнаутске хорде мучки нападе на наше трупе у очи објаве рата, изгубили смо више одличних официра међу којима је јуначки гроб нашао и капетан Захарија, стари ратник, који се одликовао и у ранијим нашим ратовима са Турцима и са Бугарима. Стари прекаљени војник и опробани ратник, чије су груди красиле медаље за храброст из свих ранијих ратова, који је многе генерације војника и у миру и у крваву окршају учио како се ваља жртвовати за Отаџбину, пружио је 5. октобра 1912. своје батаљону последњу лекцију, како је слатко живот дати за Краља и Отаџбину. Слава славно палом капетану Захарију.

Два брата — два јунака

— Славно пали у борби с Бугарима —

Редов IV. прекобројног пука

Радивоје Ж. Томић

Славно пао на Великом Говедарнику

Резервни пешадијски потпоручник

Радван Ж. Томић

Славно пао на Великом Говедарнику

Жртве своје дужности

— Железничари ће гробове својих за Отаџбину палих другова обележити споменицима. —

У рату са Турцима, Арнаутима и Бугарима, у рату који је крунисан осветом светога нам Косова и покајањем Сливнице, и српски железничари играли су важну улогу и имали свој удео пун части.

И ако нису сви били у борбеном строју са пушком и мачем у руци, они су исто тако, без пушке и мача изложени били не малој опасности по свој живот, као и драги нам јунаци са Куманова, Везирова Моста и Брегалнице.

У овој борби, борби у позадини, где су српски железничари тако величанствено осветлали свој образ, имају они своје хероје и јунаке. *Имају своје рањенике, а имају и своје непрежаљене — покојнике.*

Рањен је и нога је ампутирана *Манојлу Муратовићу* маневристи при судару у Струмици; рањен је и лева рука је ампутована *Илији Живковићу* маневристи у Нишу; а при експлозији казана у Велесу погинуо је *Цветко Илић*, кочничар, ужасној болести колере подлеглоше као жртве рата *Милош Ристић* контролор, *Рајко Андрејић* и *Миленко Ђорђевић* маневристе и кочничари београдске станице, *Карло Пијаченгини*, надзорник тунела у Нишу и *Милан Митровић* надзорник пруге у Велесу, у месецу августу преминуо је од пегавог тифуса *Бора Ђорђевић* приправник у Велесу; Ар-

наути исекоше и унаказише на Везировом Мосту *Владимира Валенту* чиновника дирекцијског у пензији, а у крвавој борби на Говедарнику положи свој живот за Отаџбину *Милан Трифуновић*, чиновник машинског одељења.

Ове гробове, гробове тешке, опасне и заморне службе у рату, живи железничари решили су, да обележе видним знацима — *подизањем надгробних споменика својим друговима*, на местима где су погребени

На овај начин живи железничари хоће да се одуже сенима својих палих другова и покажу поколењима железничарским како су они, њихови савременици, умели да цене пале жртве за ослобођење и славу Српства.

И ако су сви мање-више у тешким материјалним приликама, ипак је дао сваки железничар што је више могао, да би били у стању подићи што угледније споменике свима својим палим херојима у служби Отаџбине, без разлике звања и положаја, јер они приложише на олтар Отаџбине све, па, и — животе своје.

Прилоге скупља нарочити „Одбор за подизање надгробних споменика железничким херојима палим у рату 1912/1913“, у коме су председник „Клуба српских железничара“ *Јевтимиј Д. Поповић*, виши контролор, шеф београдске железничке станице; и председник „Удружења железничара Краљевине Србије“, *Јован Станојевић*, контролор железничке дирекције; а благајник је *Милан Ст. Ристић*, главни благајник железничке дирекције.

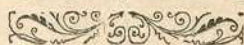
Наши Јунаци

КОМАНДАТ ПР. СТАНИШТА У САН-ЂОВАНИ

Нико Хајдуковић

Сви наши официари и војници, који су послом одлазили у прв горско пристаниште Сан-Ђовани ди Медиа немају довољно речи да се захвале предузетљивости команданта овог пристаништа капетана Нике, који је нашој војсци тамо чинио врло велике услуге. Он има великих заслуга, што смо онако јефтино проšli приликом бомбардовања „Хамидије“. Да није било том приликом његове присебности ми би тада имали десет пута више жртава и неколико милијона динара више штете. Његовом заслугом су онда од 6 брелова 4 јуна потпуно спашена. Својим искуством и познавањем бродарских послова капетан Нико учинио је Србији велике материјалне користи, јер су, радећи по његовим упутствима, постигнуте велике уштеде приликом преноса наших транспорта војске и војничких потреба. Своје способности документовао је и 19. марта при искрцавању последњег ешелона српских трупа. Тај посао је извршио одлично да му је честитао и сам командант Српског Прекоморног Кора генерал Петар Војовић.

Продавцима и претплатницима, који не измире своја дуговања с овим бројем престаћемо даље да шаљемо лист.

Наши јунаци

РЕЗЕРВНИ ПЕШАДИЈСКИ ПОРУЧНИК

Макс Гутман

КОМАНДИР ЧЕТЕ У 15. ПУКУ II. ПОЗИВА

У крвавој борби на Криволаку, где је наша тимочка дивизија другог позива, под командом храброга пуковника Драг. Милутиновића, неколико дана задржала много јачег непријатеља, у упорној борби допао је тешких рана резервни пешадијски поручник Макс М. Гутман, интеллигентан београдски трговац, који је у оба рата учествовао као командир чете у 15. пуку другог позива. Тешко рањена изнели су га војници из борбе и пренет је у болницу у Крагујевац, где је подлегао ранама 3. јула. дочекавши победу српског оружја над Бугарима. Мртво тело младога јунака пренето је у Београд и овде погребено са почастима, које је заслужио јунак, што славно знаде пасти за Краља и Отаџбину. Пок. Макс био је интеллигентан трговац, прокуриста фирме М-ксим Флајшер, волео је родну груду и љубав према овој земљи посведочио је жртвујући за њу оно што је свакоме човеку најдрагоценије: живот свој млади. Оставио је младу супругу, нејака шестогодишња сина Макса, који ће бити достојан оца свога, и два брата оба резервна официра Јулијуса и Михаила, који ће се увек дичити и поносити жртвом, што су је у својој крви принели за величину Отаџбине.

Нека је вечна слава, мир и покој славно паломе јунаку, поручнику Максу Гутману.

Деца јунаци

— За успомеку на погинуле четнике —

Чим је објављен први балкански рат за ослобођење Хришћана од Турака многи наши младићи, који нису били војни обвезници, похитали су да као четници и добровољци ставе своје животе на жртвеник Отаџбине. И многи су пали у светој борби.

Међу погинулим добровољцима, који су тада полетели у свети рат, налазили су се млади јунаци Андреја Петровић, ђак VI. разреда, Владимир Перовић, ђак V. разреда, и Мира Петровић ђак IV. разреда лесковачке реалке. Они су своје младе животе не раздвајајући се ни у рату један од другог, положили у борби на Везировом Мосту 4. и 5. новембра 1912. године.

Професорски савет лесковачке реалке, да би очувао трајну успомену на погинуле јунаке у рату за ослобођење, донео је одлуку на својој седници од 5. марта 1913. године, да се Андреји Петровићу, Владимиру Перовићу и Миру Петровићу узиде на угледном месту у згради реалке спомен плоча овог облика:

СПОМЕНИК

Андреји Петровићу

ученику VI. разреда,

Владимиру Перовићу

ученику V. разреда,

Миру Петровићу

ученику IV. разреда

који су славно пали у рату за ослобођење 4. и 5. новембра 1912. год на Везировом Мосту.

Подигнут

од њихових наставника и другова, ученика лесковачке реалке.

Осветници Косова и Сливнице

ПЕШАДИЈСКИ КАПЕТАН ПРВЕ КЛАСЕ

† Милован Стојадиновић

славно пао код сушева 17. јуна

Ми смо у више наврата описивали мучки бугарски препад на наш шести пук, па смо том приликом спомињали и име храброга и славно палог јунака капетана *Милована Стојадиновића*, командира митраљеског одељења VI. пука престолонаследника Александра. Капетан Милован је са својим митраљезима јуначки дочекао Бугаре и силне им је губитке зацао. И ако је видео да није у стању да задржи бујицу Бугара, он је у себи Хајдук Вељковски резеновао, да ако не може победити може погинути, па је код својих митраљеза остао док је у њему последњег даха било. Бугари су га разнели на својим бајонетима, али им је његова дивљења достојна храброст толико импонувала, да су покупили његове остатке и покопали их означивши му и крсом место вечног боравишта. Капетан Стојадиновић јуначки се понео и у рату с Турцима и у битци на Витољу је био сзбиљно рањен. Био је одликован златном медаљом за храброст и унапређен у чин капетана прве класе Родом је из села Шавине у срезу пожаревачком. Одличан официр у миру, јунак у рату, који је слатко живот дао за Отаџбину капетан Стојадиновић ће се увек с хвалом спомињати.

ПЕШАДИЈСКИ КАПЕТАН

† Александар Зафировић

Несрећна болест колера, која нам је покосила небројане храбре ратнике отргла нам је пред Штипом, пред његовим родним местом, и одличног официра пешадијског капетана друге класе *Александра Зафировића*, водника 3. чете, 1. батаљона, 2. пешадијског пука Књаза Михаила. Зафировић се јуначки понео у оба наша рата. У рату с Турцима награђен је сребрном медаљом за храброст. Огорчен на небраћу Бугаре, јер је ваљало од њихове ненаситости бранити свој родни крај Зафировић се бојио снагом лава и горео је од жеље, да уђе са српском војском у своје родно место Штип, али ту жељу не доживи. Колера која је у то време косила дохвати и Зафировића и он јој, изнурен ратним тегобама, подлеже. Оставио је за собом стару мајку Јелену у Скопљу и сестру, којима је он био једини хранитељ и сва нада. Пок. капетан Александар свршио је и нижу и вишу школу Војне Академије и међу својим друговима уживао је глас врло способна војника, чија превремена смрт значи остатан губитак за српску војску.

ПЕШАДИЈСКИ ПОТПОРУЧНИК

† Наум Стојановић

славно пао ноћу између 7. и 8. јула на грленским положајима

Млади потпоручник Наум, син оних крајева, које је ваљало бранити од похлепних Бугара, јуначки се понео у борби с њима и умро је као прави јунак. Један његов друг обавештавајући његове честите родитеље, да им је красни син као јунак пао за част Отаџбине овако им са Грлена пише:

„Заиста са сузним очима од радости и узбуђења мора сваки да узвикне српском војнику, српском ратнику — Слава ти српски сине! Слава ти јуначе дивни! Да, Србин је и сада у савременој борби, и сада кад пушка и топ нерве кидају, и сада је показао да је достојан потомак Обилића, Реље, Хајдук Вељка. Међу те славне људе спада ваш и мој Наум.

Ваш је Наум славно пао приликом јуриша на Грленске положаје — погинуо је на велику жалост свију нас али на дику и понос Српства. Наум је тако рећи нас превао убијен, јер је два јуриша на челу свог вода јуначки и поносно извршио. После другог јуриша

подли Бугари, кад нису могли ништа друго — у мраку довиљу: Ова мо Срби, овамо што пре! И јадни Наум јурне не знајући да су то подли зверови ну кад је мало потом угледао, да се налази пред огромном масом Бугара знао је шта му ваља радити. Обратио се војницима са речима:

— „*Браћо! Србин гине ал' се не предаје*, Пазите, не осрамотите стару славу и старе јунаке!“

За тим је полетео напред али је после два три корака пао, да се више никад не дигне.

Он је освећен На истом месту где је он пао, остало је 200 Бугара да почивају вечитим сном, али Наума нигде нисмо могли наћи.“

Какав је српски војник

Одличан стрелац.

Миљурко Словић, из Мџије срез прокупачки, (II артиљериски пу) за време борбе је спзбио три турска топа направена на наше трупе. Одмах је уперии свој топ на њих и сва три топа заглавио нашим метцима и савим их онеспособио за борбу.

Произведен је од каплара за поручника.

Сутра дан је при брзој паљњи заборавио да затвори затварач и погинуо је од свог топа!

Косовски осветници

ПЕШАДИЈСКИ МАЈОР

† Никола Ј. Томић

славно пао на плочи

На Власини су малобројне наше трупе имале најкрвавије борбе с Бугарима који су навалили с великом снагом, да ту продру до пруге и пресеку везу главне масе наше војска с престоницом и спрече јој снабдевање храном и муницијом. Бугари су у то уложили велике напоре и страшне жртве, али нису успели. Наши и ако много слабији добили су надчовечанску снагу сазнањем, да од њиховога држања зависи успех целог рата. Борбе су вођене очајнички, али су наши остали победиоци. Ту смо победу платили скупоченим жртвама. Ту смо изгубили и пешадијског мајора *Николу Ј. Томића*, који је славно пао као командант трећег батаљона храброг петог шумедијског прекобројног пука 8. јуна на Плочу. Био је то ваљан официр и јунак, који је презирући живот претходио примером својим војницима како се за Отаџбину живи и мре!

РЕЗЕРВНИ ПЕШАДИЈСКИ ПОТПОРУЧНИК

† Величко Јевеичић

славно пао на куманову

Између осталих палих умановских бораца, храбрих хероја и заточника велике идеје Србинове налази се и свежа хумка младог трговца, резервног пешадијског потпоручника *Величка Јевеичића*, водника I. чете III. батаљона, V. пука Краља Милана, чија је слика изашла на 457. страни.

Рођен је у маленом Милићевом селу у ужичком округу. Својим неуморним радом, даровитошћу и чуварношћу постао је храбри Веља угледан трговац на ваљевској пијаци, а одушевљењем, војничким духом и спремом, поносом и опрезношћу за националним стварима дотерао је Величко до чина потпоручника у ком је као Спартанац или Римљанин у боју пао.

Свестан великог задатка на ослобођењу дедовине, у његовом срцу дубоко усађеном жељом за ослобођењу браће од јauка, његове постојане ноге и храбре мишице корачале су напред ал' нису виделе зору петвековне бајке. Покољења се диче таквим херојима а другови од суза плету венце оваквим својим друговима.

Слава славно палим!

Осветници Косова и Сливнице

ПЕШАДИЈСКИ КАПЕТАН ПРВЕ КЛАСЕ

✠ **МИЛАН НАЈДАНОВИЋ**

КОМАНДИР ДРУГЕ ЧЕТЕ ПРВОГ БАТАЉОНА ДРУГОГ ПЕШАДИЈСКОГ ПУКА
„КЊАЗА МИХАИЛА“

СЛАВНО ПАО КОД ЦАРЕВА СЕЛА.

Неподељено је мишљење, да је други пешадијски пук Књаза Михаила био први међу најбољима. Он је био свугде где је било најопасније и нигде није попустио ни пред теренским тешкоћама ни пред јачим непријатељем. Овај славом увенчани пук знао је само за напред. Познато је, да овај пук има одличан војнички материјал, представнике свих српских крајева, а официри су му били од реда достојни да воде најбоље јунаке. Губитци овога пука страховити су. Он је изгубио не само команданта свога но и готово све команданте батаљона и командире чета. Један његов батаљон н. пр. када је закључено примирје имао је само 200 војника, од 1500 са колико је пошао у рат, и свега 3 официра од 15. Четири петине овога пука избачено је из строја, а много их је мртвих. Некима смо раније донели слике а тројици доносимо у данашњем броју: мајору Јордану Миловановићу, капетану Најдановићу и капетану Александру Зафировићу. Капетан Најдановић је од тешких рана, што их је задобио у борби са Еугарима 9. јула у ноћној борби на Лепи вис — Грљански положаји умро 14 јула, оставивши за собом уцвељену супругу и двоје деце.

Пок. Милан родио се у Куршумлији, а у војсци је од ране своје младости. Био је храбар и симпатичан официр. Учествовао је у свима борбама оба рата и до последњег часа лавовски се борио. За турски рат одликован је сребрном медаљом за храброст. Мучки бугарски напад 17. јуна затекао је Милана у болници, коју је одмах напустио и похитао на бојно поље, да славно падне за Отаџбину. У венцу наших див јунака, име дичнога Милана биће исписано златним словима, јер се храбро борио и јуначки пао за свету српску ствар. Бранио је своју очевину, коју хтедоше небраћа Бугари да силом приграбе, и ако је то српска земља, одакле је и отац пок. Милана. Поред жене и двоје деце, пок. Милан оставио је за собом још два брата, остарелу мајку и многобројну родбину.

Слава славно палом јунаку!